

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

492

"1836"

37.

1936 júl. 28.

Köz. sz. 23. sz.

Székesfővárosi házinyomda 1926 — 8891

Régi pesti színházi krónikák

A Képes Krónika legújabb számából közöljük az alábbi kis kulturtörténeti cikket:

Ma, amikor mi, elkényeztetett izlésű olvasóközönség, fejlett irodalmi életünk színes színházi krónikáiban elgyönyörködünk: természetesen is felébred bennünk a kíváncsiság oly irányban, vajjon *száz esztendővel* ezelőtt, az akkor megjelent és sűrűn olvasgatott társadalmi és divatujságaink (bizony, nagyon csekély volt még ezeknek száma akkorában! — amelyek, ha bevallottan talán nem is, legelső sorban mégis csak a koruk magyar uri családjai éltető lelkének, az asszonyoknak és leányoknak az izlését is igyekeztek kielégíteni, — milyen színházi krónikákkal szórakoztatták az ilyesmik iránt akkor is nagyban érdeklődő dédapáinkat és a színjátzóktól a magyar erkölcsöket még különösképpen féltő dédmamáinkat? — Olyan időkben, amikor sok viszontagsággal küzdő színészetünk jóformán még alig lépett ki a gyermekcipőiből s a színi kritika is — megfelelő rendszeresség híján — még alig tökéletesedett tovább a jóakaratu próbálkozásnál. Megpróbálom hát e soraimban néhány jellegzetes szemelvényt nyújtani olvasóinknak a kerek évszázad előtt megirt s akkor irányadóul elfogadott krónikákból. Megváltatva össze ezeket, hogy valamelyikükben az érdekes színházi közönség, a színjátzóknak, no meg a szerző is valamennyien részesülhessenek egy-egy kis barátságos — fejmosásban...

1836 január 12-én a budai színjátszók, akiknek főerősségei akkor *Megyeri, Lendvai, Szentpéteri, Egressi, Kántorné, meg Laborfalvi Róza voltak* — a következő darabot adták: „Bosszuállók”, dráma öt felvonásban. Irta Z., fordította ifj. Molnár András. Hogy ki volt legyen az a titokzatos drámaíró, akit a fordító teljes megnevezése mellett a színlap is egyszerűen csak „Z.”-nek jelez, — nem tudható. Meg is jegyzi az akkori „Rajzolatok” kritikusa: „ugy látszik, színészeink a fordítót többre becsülik az írónál, vagy pedig az író nevét *nem is tudják*”. Erről az előadásról megszerkesztett terjengős referátumában többek közt — *at.c. publikum* rovására, — ime ezeket állapítja meg a buzgó színházi krónikás:

„Felette furcsa budai színházunkban, hogy midőn a hangászkar magyart játszik, tüstént földszint és magas helyeken bot-, sarokkopogásokat és sarkantyupengéseket hall az ember. Mi cél van ebben? — tán fáznak a hallgatók? s miért csak a nemzetire adják jeleit fázásuknak? mi legalább, ha fázunk is, de a nemzetire örökté inkább hevülünk, mintsem fáznánk. Vagy tán taktust akarnak adni a hangászoknak? — igaz ugyan, hogy erre nekik ugyancsak szükségük volna, de hisz azt *nem hátulról*, nem bottal, sarokkal, sarkantyúval szokás adni. Avagy csupán mulatságból a hallgatók füleit akarják bosszantani? Oh, kérjük, bízzák

csak ezt a hangászokra, jobban tudnak ők ehhez, mint közülünk, hallgatók közül, akárkicsoda.”

Egy hónappal később, február közepén meg már a jobb sorsot érdemlő *színeszekbe* akaszodik bele a színházi krónika kérlelhetetlen írója, — a pesti magyar társaság tagjait véden tolla hegyére, amikor ime, ezeket tárja olvasói elé:

„A magyar társaság néhány játékot adott Pesten. A publikumnak az előadások meglehetősen tetszettek, — a színészeket többi közt a „Theaterzeitung” jóformán megdicsérte — ezek volnának tehát azon nagy okok, melyek őket *gőgre* birhatják, hozzáadván azon lármás tapsokat, dicséretfalmozásokat, félistenítéseket, melyeket itt is ott is felkapnak. A színész urak azonban nem igen látszanak azt meggondolni, hogy a publikom és a kritikus közt igen nagy különbség van: — ha a komikus a színpadon bukdosik, a publikom nagy része jóízűen kacag, — a kritikus ekkor inkább undorodik; — ha a tragikus egyet ordít, — a publikum nagyrésze jóízűen sir, a kritikus akkor megborzad és sajnálkozik. A kritikuskak ésszel kell a játékot és előadást kísélni, míg a publikom csak szível megy a színházba.”

1836 április 26-án aztán derekasan kijut a szerzőnek is. Csak annyiban könnyebülünk meg a szemrevaló hányások olvasván, hogy — nem magyar szerző okozta a krónikás érthető bosszuságát, hanem német darabíró: a XVIII. század második felében csudamódon termékeny

August Friedrich Ferdinand von Kotzebue (összesen 219 drámai alkotásból magyarra 25 van lefordítva). A jelzett napon az „Embergyülölés és megbánás” című „darab” volt a műsoron, melyről bevezetőül azt sóhajtja az akkori krónikás: „Kotzebue csinálta, az Isten nyugossa meg”. Ez utóbbi (t. i. a megnyugosztalás) azonban aligha következhetik vala be, ha a derék szerzőnek a szóbanforgó kritikát egyáltalán módja lett volna elolvasni. Csupán izelítőtül adom a krónikából ezt a rövidke mondatot:

„A darabnak több gyöngeségeit feszegetni időnk itt nincs, hanem azon egyet biztosan mondhatjuk, hogy ha — mint az embergyülölő inasa mondja — urának csak fejében, de nem szívében volna az embergyülölés, bizonyosan nem válnék oly igen tetszésére a közönség egy részét fanyar könnyekre fakasztani s a másikat elnyomott ásitások által az unalom legfőbb lépcsőjére csigázni; — kellemetlen dolog is az valóban, hogy az embernek tiltja az illedelem közönséges helyen az ásitozást, holott ugyanazon közönséges helyen nyújtatik rá a legbőségesebb alkalom”...

Ime bizonyosság: száz éveknek előtte is édes dolog lehetett már színpadi szerzőnek lenni...

Zsoldos Benő.